

PAPER DETAILS

TITLE: GEBELERIN İLAÇ KULLANIM DURUMU VE GÜVENLİ İLAÇ KULLANIMI BİLGİLERİNİN
İNCELENMESİ

AUTHORS: Asuman ÇOBANOĞLU

PAGES: 463-469

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/601481>

ARAŞTIRMA/RESEARCH

GEBELERİN İLAÇ KULLANIM DURUMU VE GÜVENLİ İLAÇ KULLANIMI BİLGİLERİNİN İNCELENMESİ

Asuman ÇOBANOĞLU*

Alınış Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published
19.12.2018	27.10.2020	25.12.2020

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

Çobanoğlu A. Gebelerin ilaç kullanım durumu ve güvenli ilaç kullanımı bilgilerinin incelenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2020; 23(4): 463-469. DOI: 10.17049/ataunihem.499684

ÖZ

Amaç: Çalışma gebelerin ilaç kullanımı ile gebelikte ilaç kullanım durumları ve ilaç güvenliği bilgilerinin incelenmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Kesitsel ve tanımlayıcı tipteki çalışmanın örneklemi güç analizi sonucunda hesaplanan ve araştırma kriterlerine uyan 378 gebe kadın oluşturdu. Araştırma verileri araştırmacı tarafından literatür taranarak oluşturulan 19 sorudan oluşan bir form ile toplandı. Verilerin analizi SPSS 15.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirildi. Araştırmanın yapılabilmesi için hem kurum izni hem de etik kurul izni alındı.

Bulgular: Araştırma örneklemindeki gebe kadınların yaş ortalamasının 28.43 ± 5.47 yıl olduğu, %52.4'ünün ilçede yaşadığı, %42.9'unun ortaöğrenim gördüğü saptandı. Gebe kadınların %90.2'sinin gebelikte ilaç kullandığı ve %77.8'inin vitamin/mineral ilaçları aldığı, %4'ünün ise hekim önerisi dışında ilaç kullandığı saptandı. Gebelerin %75.4'ünün ilaç kullanımı ile ilgili bilgi aldığı, bilgi alanların %44.4'ünün hekim tarafından, %16.7'sinin ebe/hemşire tarafından bilgilendirildiği ve %12.7'sinin internetten bilgi edindiği belirlendi.

Sonuç: Çalışmada gebelerin gebelik sürecinde ilaç kullanım oranının oldukça yüksek olduğu (%90.2) en çok besin takviyesi olan vitamin ve mineral içeren ilaçları kullandıkları (%96.4'ünün hekim önerisi ile), gebelikte ilaç kullanımı ile bilgileri en sık hekimden aldıkları, internet kaynağı olarak güvenli ve bilimsel verileri içermeyen internet sitelerini kullandıkları saptandı.

Anahtar Kelimeler: Akılcı ilaç kullanımı; gebelik; ilaç.

ABSTRACT

Investigation of Drug Utilization Status and Safe Drug Utilization Information in Pregnant Women

Aim: This study was carried out to investigate the drug utilization status of pregnant women and the drug utilization and drug safety information during pregnancy.

Methods: The sample of the cross-sectional and descriptive study consisted of 378 pregnant women who were calculated as a result of power analysis and who met the research criteria. The data were collected with a 19-item questionnaire which was created by the researcher by literature review. Data analysis was performed using SPSS 15.0 package program. In order to conduct the research, both the approval of the institution and the ethics committee were obtained.

Results: It was determined that the average age of the pregnant women in the research sample was 28.43 ± 5.47 years, 52.4% of them were living in the district and 42.9% of them had secondary education. It was found that 90.2% of the pregnant women was on medication during pregnancy and 77.8% of them took vitamins/mineral drugs and 4% of them used drugs other than the doctor's recommendation. It was determined that 75.4% of the pregnant women received information about the drug utilization, 44.4% of them informed by the physician, 16.7% of them informed by the midwife/nurse and 12.7% of them received information from the internet.

Conclusion: In the study, it was found that the rate of drug utilization during pregnancy was very high (90.2%), and most pregnant women use vitamins and minerals drugs (96.4% doctor's recommendation), the information about the drug utilization was reached commonly from the physician in pregnancy, and as internet source, they used the websites which are not safe and does not contain scientific data.

Keywords: Rational drug use; pregnancy; medication.

* **Sorumlu Yazar:** Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü (Dr. Öğr. Üyesi), Orcid ID: 0000-0002-5656-1910, e-posta: asuman.cobanoglu@giresun.edu.tr



GİRİŞ

Gebelik, birçok kadının hayatında hem kendi hem de doğacak çocuğunun sağlığını etkileyebilecek bir dönem olması bakımından önemli bir süreçtir. Gebelik döneminde kadınların ilaç kullanımı konusunda duyarlı oldukları bilinse de önceden var olan hastalıklar veya gebelikte yeni gelişen durumlar nedeniyle çeşitli ilaçları kullanması gerekebilmektedir (1). İlaçların gebelik sürecinde kullanımında gebelik dışı ilaç kullanımına göre daha spesifik ve farklı komplikasyonlar gözükülebilmektedir. Gebelik döneminde ilaç kullanımı hem anne hem de fetüs üzerinde potansiyel riskleri olması nedeniyle anne ve fetüs sağlığını yakından ilgilendirmektedir (2,3). Günümüzde birçok ilacın potansiyel teratojenik etkisi henüz ortaya konulmadığı için gebelikte ilaç kullanımının dikkatlice ele alınması gerekmektedir (4). Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) tarafından 2003- 2012 yılları arasında onaylanan 213 yeni ilacın sadece %5'inin gebelikte güvenli olarak kullanılabileceği bildirilmiş olup (5) hala gebelikte birçok ilacın güvenli olarak kullanılıp-kullanılmayacağı ile ilgili bilgilerin sınırlı kaldığı görülmektedir (6).

Günümüzde gebelerde kronik hastalıkların görülme sıklığının artması ve maternal yaşın ilerlemesi ile birlikte bu dönemde ilaç tüketiminin arttığı görülmektedir (7). Bazı gebe kadınlarda, özellikle hipertansiyon, diyabet ve astım gibi sürekli tedaviyi gerektiren bazı tıbbi koşulları olanlarda ilaç kullanılması gerektiği bilinmekte olup bu ilaçların kullanımının mutlaka hekim denetimi altında olması gerekmektedir (2). Yapılan çalışmalar çok sayıda gebe kadının reçeteli veya reçetesiz olarak destek ürünler ve ilaçlar kullandığını (5) gebelikte ilaç kullanımının %30-90 arasında değiştiğini göstermektedir (8,9,10). Mitchell ve arkadaşları 1976-2008 yılları arasında iki vaka kontrol araştırmasında 19 binden fazla kadını retrospektif olarak incelemiş ve kadınların yaklaşık %90'dan fazlasının gebeliği sırasında reçeteli veya reçetesiz olarak en az bir ilaç aldığını ayrıca gebeliğin ilk üç aylık döneminde kadınların ilaç kullanımının %62.5 oranında arttığını bildirmektedir (9).

Gebelikte maruz kalınan kimyasal ve çevresel etkenlerle fetüste anormal durumların ve kusurların meydana gelmesine teratojenite denir. Gebelikte kullanılan bazı ilaçlar plasentayı geçerek fetüste bazı teratojenik etkilere ve malformasyonlara neden olabilmektedir (11). Teratojenlerin fetüs üzerindeki etkileri genel olarak düşük, gelişme bozuklukları, organlarda şekil bozukluğu, rahim içi gelişimde gecikme,

zihinsel gelişimde gecikme, kanser oluşumu ve genetik değişimler olarak özetlenebilmektedir (2). İngiltere ve Kanada gibi ülkelerin de bulunduğu 50'den fazla ülkede 1957 yılında piyasaya sürülen talidomid isimli hipnotik bir ilaç gebeler tarafından sedatif ve antiemetik etkinliği nedeni ile yaygın şekilde kullanılmış ve 10.000'den fazla bebeğin başta ekstremiteler defektleri olmak üzere çeşitli konjenital malformasyonlarla doğmasına neden olmuştur (11). Gebelikte kullanılan ilaçların potansiyel risklerinin ortaya çıkması bakımından bu olay anne ve fetüs sağlığının korunması açısından çok önemlidir (12). Gebelikte ilaç kullanımının hem gebe hem de fetüs üzerinde bu kadar ciddi ve geri dönüşümsüz birçok etkisinin olması bu konunun ne kadar önemli ve hayati olduğunu bize göstermektedir (1).

Gebelikte ilaç kullanımı durumunda hem annenin hem de fetüsün sağlığı ile ilgili soru ve kaygıların giderilmesi, hangi durumlarda ne tür ilaçların kullanılabileceği ile ilgili bilgilerin verilmesi ve ilaç kullanımı durumunda oluşabilecek risklerin değerlendirilmesinde sağlık profesyonellerine önemli görevler düşmektedir. Literatüre baktığımızda birçok çalışmada insan popülasyonları ve hastalar arasında akılcı ilaç kullanımı ve ilaç kullanım bilgisi gibi konular araştırılsa da insan hayatının en önemli dönemlerinden biri olan fetal yaşamda gebelerin ilaç kullanım durumuna yönelik literatür bilgisinin sınırlı kaldığı görülmektedir (1,2,4,5,6,13). Çalışma gebelerin ilaç kullanım durumu ve ilaç güvenliği bilgilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü: Kesitsel ve tanımlayıcı tipteki çalışma Haziran-Ağustos 2018 tarihleri arasında Türkiye'nin kuzeyinde bir Kadın Doğum ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinde yapıldı.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini bir yıl boyunca bir kadın doğum hastanesi polikliniğine başvuran gebeler oluşturdu. Araştırmanın örnekleminin hesaplamasında bir yıl içerisinde hastaneye başvuran gebe sayısı referans alınarak (25.386) güç analizi yapıldı. Güç analizinde tip 1 hata oranı $\alpha=0.05$, çalışmanın gücü $(1-\beta)$ ise 0.95 olarak alınarak 378 gebe sayısına ulaşıldı. Çalışma kapsamına araştırmaya katılmayı kabul eden, 18 yaş üstü ve okur-yazar olan 378 gebe alındı.

Araştırmanın Uygulanması: Araştırma verileri araştırmacı tarafından literatür taranarak

oluşturulan 19 sorudan oluşan bir form ile toplandı (1,5-7), Bu formda gebelerin sosyo-demografik verileri, gebelikte ilaç kullanıp-kullanmadıkları, ilaç kullanım durumları ile ilgili bilgi alma durumları, nereden bilgi aldıkları ve reçetesiz ilaç kullanma durumları sorgulanmaktadır. Bilgi formunun anlaşılabilirliğini test etmek amacıyla kurum izni ve etik kurul izni alındıktan sonra 20 gebe ile ön uygulama yapıldı. Ön uygulama sonunda veri toplama formlarının anlaşılabilir olduğu ve araştırmanın planlandığı şekilde uygulanabileceği tespit edildi. Ön uygulamaya alınan gebeler araştırmaya dahil edilmedi. Araştırma verilerinin toplanması için gebelere çalışmaya katılma veya katılmamaya karar vermede özgür oldukları, bilgi vermeyi reddetme ve kendilerinden alınan bireysel bilgilerin gizli kalacağı konusunda sözel olarak bilgilendirildi. Araştırmanın örneklemi oluşturulan gebelere araştırma amacı, süresi ve kendilerinden ne beklendiği açıklanarak gönüllülük ve isteklilik ışığı altında bilgilendirildi ve onay alınarak yüz yüze şeklinde toplandı.

Verilerin Değerlendirilmesi: Araştırmacı tarafından toplanan veriler SPSS 15.0 istatistik programı ile istatistiksel olarak değerlendirildi. Tanımlayıcı veriler sayı ve yüzde olarak, gruplar arası karşılaştırmada ise ki-kare anlamlılık testi kullanıldı. Verilerin normal dağılım gösterip göstermedikleri Kolmogorov Smirnov testi ile incelendi. İstatistiksel açıdan anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırma verilerini toplamak için ilgili kurum yöneticilerinden yazılı izin ayrıca araştırmanın yapılabilmesi için B.30.2.ODM.0.20.08/1547 sayı ve 2018/152 karar numarası ile Samsun Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan etik izin alındı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma örneklemindeki gebelerin yaş ortalamasının 28.43 ± 5.47 yıl olduğu, %52.4'ünün ilçede yaşadığı, %42.9'unun ortaöğrenim mezunu olduğu saptandı. Gebelerin %65.6'sının gebeliğin 3. trimesterinde olduğu, %34.9'unun ilk gebeliği olduğu, %87.6'sında gebelik sürecinde herhangi bir zararlı alışkanlığının olmadığı ve %13.8'inde kronik bir hastalık durumunun olduğu belirlendi (Tablo 1).

Gebelerin %90.2'sinin gebelikte ilaç kullandığı ve %77.8'inin vitamin/mineral ilaçları aldığı, %22.2'sinin vitamin ve mineral ilaçları dışında ilaç kullandığı, %4'ünün ise doktor önerisi dışında ilaç kullandığı saptandı (Tablo 2).

Tablo 1. Gebelerin Bireysel ve Obstetrik Özelliklerinin Dağılımı (n=378)

Özellikler	Ort±SS	Min-Max
Yaş (Yıl)	28.43±5.47	18-44
	n	%
Yaşadığı Yer		
İl	136	36
İlçe	198	52.4
Köy	44	11.6
Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar, İlköğretim	116	30.6
Ortaöğretim	162	42.9
Yükseköğretim	100	26.5
Gebelik Sayısı		
1	132	34.9
2	123	32.5
3	79	20.9
4	29	7.7
≥5	15	4
Gebelik Dönemi		
1.trimester	61	16.1
2.trimester	69	18.3
3.trimester	248	65.6
Kronik Hastalık (Hipertansiyon, diyabet vb.)		
Var	52	13.8
Yok	326	86.2
Zararlı Alışkanlık		
Yok	331	87.6
Sigara	46	12.1
Alkol	1	0.3
Madde Bağımlılığı	0	0

Gebelerin ilaç kullanımı ile ilgili bilgi alma durumlarına baktığımızda ise %75.4'ünün bilgi aldığı, bilgi alanların %44.4'ünün hekim tarafından, %16.7'sinin ebe/hemşire tarafından bilgilendirildiği ve %12.7'sinin internetten bilgi aldığı belirlendi (Tablo 2).

Hastalıkları Kontrol ve Önleme Merkezi (The Centers for Disease Control and Prevention) (CDC) son yıllarda gebelerde kronik hastalık tanısı almış olan gebelerin sayısında artış olduğunu bildirmektedir (5). Gebelikte kronik hastalığın olması preterm ve sezeryan riskini artırmakta, ayrıca düşük doğum ağırlığı, prematüre riskini ve doğum sonu depresyon görülme sıklığını artırmaktadır (14). Bütün bu olumsuz durumların yanında ayrıca kronik hastalığa sahip gebelerin kullandıkları ilaçların fetüs için teratöjen etkiye sahip olma durumu da oluşabilmektedir. Danimarka'da yapılmış bir çalışmada 1989-2013 yılları arasında gebelerde kronik hastalık görülme durumunun %8.5 oranında olduğu bildirilmektedir (15). Başka bir

çalışmada ise gebelerin %40'ında kronik bir hastalık bulunduğu ve bunların %39'unun gebeliklerinde vitamin ve mineral ilaçları dışında en az bir ilaç kullandıkları belirlenmiştir (1). Çalışmada gebe kadınların %13.8'inde kronik bir hastalık durumunun olduğu belirlenmiştir. Yapılan çalışma sonuçları incelendiğinde ve araştırma bulguları değerlendirildiğinde diğer araştırma sonuçlarına göre daha düşük oranda kronik hastalığa sahip gebe kadın olsa da kronik hastalıktan dolayı gebelerin %6.6'sının ilaç kullanmak durumunda olduğu görülmektedir. Sürekli ilaç kullanması gereken kronik bir hastalığa sahip olan gebelerin gebelik öncesinde gebeliğin planlama aşamasında gebeliğin riskli olup-olmadığının öğrenilmesi daha sonra kronik hastalık dolayısıyla ilaç kullanan ve gebe kalmak isteyen gebelerin risk değerlendirmelerinin yapılması ve kullandıkları ilaçların fetüs için teratojen etkiye sahip olmayanlardan seçilmesi gerekmektedir (16).

Gebelerin %46.6'sının gebelik süresince herhangi bir hastalık geçirdiği (Tablo 2) ve en sık olarak (%27.5) idrar yolu enfeksiyonu geçirdiği saptandı. Gebelerin gebelik süresince %4.5'inin bitkisel ürün kullandıkları (Tablo 2) ve bitkisel ürün olarak en sık (n=12, %3.2) ıhlamur çayı içtikleri belirlendi.

Geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemlerinin etkinliği konusunda sınırlı bilgi olmasına rağmen Türkiye'de ve dünya genelinde kullanımı giderek artmaktadır (17-20). Nijerya'da yapılan bir çalışmada gebelerin geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemleri kullanım oranı %82.1 olarak (18), başka bir çalışmada ise bu oranın %85.4 olduğu belirlenmiş olup (20), Malezya'da yapılan bir çalışmada ise %45.3 olarak saptanmıştır (19). Türkiye'de yapılan bir çalışmada ise gebelerin %41.4'ünün geleneksel ve tamamlayıcı tıp ürünleri kullandıkları saptanmıştır (17). Pallivalappila ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada gebelerde geleneksel ve tamamlayıcı ve tıp yöntemlerini kullanım oranı %63 olarak (21), başka bir çalışmada ise %56.7 olarak belirlenmiştir (22). Çalışmamız bulguları ile yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde diğer çalışma bulgularına oranla gebelerin geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemlerini kullanım durumunun belirgin derecede düşük (%4.5) olduğu görülmektedir.

Bu sonuç bize gebe kadınların ilaç kullanımı konusunda bilgi alma düzeylerinin yüksek olması dolayısıyla etkinliği bilinmeyen ve tavsiye edilmeyen geleneksel ve tamamlayıcı tıp yöntemlerini kullanmadıklarını göstermektedir.

Çalışma sonuçları literatüre benzer şekilde gebelikte en sık kullanılan geleneksel ve tamamlayıcı yönteminin bitkisel ürün kullanmak olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2. Gebelerin Gebelikte İlaç Kullanım Durumları ile İlgili Özelliklerinin Dağılımı (n=378)

Özellikler	n	%
İlaç kullanıyor musunuz?		
Evet	341	90.2
Hayır	37	9.8
Gebelikte ilaç kullanımı hakkında bilgi aldınız mı?		
Evet	285	75.4
Hayır	93	24.6
Gebelikte ilaç kullanımı ile ilgili kimden bilgi aldınız?		
Hekim	168	44.4
Eczacı	2	0.5
Ebe/Hemşire	63	16.7
Komşu, akraba, arkadaş	4	1.1
İnternet	48	12.7
Hangi internet kaynağından bilgi aldınız? (n=48)	3	0.8
Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu resmi sitesi		
Sağlık Bakanlığı resmi sitesi	9	2.4
Bilimsel dergilerin siteleri	1	0.3
Sağlık profesyonellerinin şahsi siteleri	1	1.3
Sosyal medya hesapları	11	2.9
Gebelere bilgi veren internet siteleri	23	6.1
Gebelikte hekim önerisi dışında ilaç kullandınız mı?		
Evet	15	4
Hayır	363	96
Gebelikte herhangi bir hastalık geçirdiniz mi?		
Evet	176	46.6
Hayır	202	53.4
Gebelikte hangi ilaçları kullandınız?	37	9.8
İlaç kullanmayan		
Vitamin/mineral	294	77.8
Analjezik	4	1.1
Antikoagulan	6	1.6
Antihipertansif	2	0.5
Diğer (antibiyotik, antidepresan vb.)	35	9.2
Gebelikte bitkisel ürün kullandınız mı?	17	4.5
Evet	361	95.5
Hayır		

Çalışmada gebelerin %96'sının hekim önerisi ile ilaç kullandıkları ve en yaygın olarak vitamin/mineral grubu ilaçları (%77.8) daha sonra antikoagülan ve tiroid ilaçları (%1.6) kullandıkları görülmektedir (Tablo 2). Yapılan bir araştırmada bu çalışmadan farklı olarak gebelere en sık reçete edilen ilaçların antibiyotik grubu ilaçlar ve analjezikler olduğu belirtilmektedir (4). Gebe popülasyonunda yapılan bir çalışmada gebelerin %35.2'sinin vitamin ve mineral ilaçları kullandıklarını belirtilmektedir (1). Başka bir çalışmada ise vitamin/mineral içeren ilaçların kullanım oranının %68.6 olduğu saptanmıştır (23). Molla ve arkadaşları çalışmasında ise gebelerin hekim tavsiyesi ile %87.5'inin vitamin/mineral ilaçları kullandığını bildirmektedir (24). Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda gebelikte vitamin ve mineral desteklerinin kullanımı çeşitli oranlarda değişiklik gösterse de ülkemizde gebelerin oldukça yüksek oranda vitamin ve mineral destekleri aldıkları görülmektedir. Gebelere vitamin ve mineral destekleri kullanmaları doktor tarafından tavsiye edilmesinin en yaygın kullanılan ilaçların bu grup ilaçlar bulunmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3. Gebelerin Bazı Özelliklere Göre Gebelikte İlaç Kullanımı ile İlgili Bilgi Alma Durumlarının Karşılaştırılması

Özellik		Gebelerin İlaç Kullanımı Bilgisi Alma Durumu		Test ve Önemlilik Değeri
		Evet	Hayır	
Eğitim düzeyi	Okur-yazar, İlköğretim	72	44	$p=0.00$ $\chi^2=24.23$
	Ortaöğretim	122	40	
	Yükseköğretim	91	9	
Yaşadığı Yer	İl	112	24	$p=0.05$ $\chi^2=5.85$
	İlçe	143	55	
	Köy	30	14	
Gebelik Dönemi	1. trimester	42	19	$p=0.415$ $\chi^2=1.75$
	2. trimester	52	17	
	3. trimester	191	57	

Gebelerin yaşadığı yer ve eğitim düzeyleri ile gebelikte ilaç kullanımı hakkında bilgi alma durumu arasında anlamlı bir fark olduğu saptanırken ($p<0.05$) gebelik dönemi ile gebelikte ilaç kullanımı hakkında bilgi alma durumu arasında fark görülmemiştir (Tablo 3).

Gebelik döneminde kadınların reçeteli ya da reçetesiz olarak ilaç veya vitamin/mineral destekleri kullandıkları ve bu ilaçların etkinliği ve güvenliği konusunda birçok bilgi eksikliğinin ve

bilgi arayışının olduğu bilinmektedir (5). Gebelere gebelik dönemi içerisinde ilaç kullanımı konusunda spesifik tavsiyeleri içeren bilgilerin verilmesi anne ve çocuk sağlığı açısından kritik önem taşıyan bir konudur (1). Daha yüksek eğitim seviyesine sahip olanların sağlık bilgisi aramada daha aktif oldukları belirtilmektedir (25). Bu bilginin aksine Anttila ve arkadaşları (2015) çalışmasında daha düşük sağlık okur-yazarlığına sahip kadınların sağlık okur-yazarlığı yüksek olan kadınlara göre daha çok ilaç kullanım bilgisine ihtiyaç duyduklarını saptamışlardır (26). Çalışma bu araştırma sonucuna paralel olarak eğitim düzeyi düşük olan gebelerin gebelikte ilaç kullanımı konusunda bilgi alma durumlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p=0.00$, $\chi^2=24.23$) (Tablo 3). Bu sonuç bize eğitim düzeyi düşük olan gebe kadınların daha fazla bilgi ihtiyacı gereksinimi hissettiklerini ve bilgiye ulaşma çabası içinde olduklarını göstermektedir.

Doğum öncesi ve doğum sürecinde bakımın sağlanmasında modern bilgi kaynaklarını kullanıp güncel ve kanıta dayalı bilimsel verilere ulaşarak gebelik ve gebelikte ilaç kullanımı hakkında kadınları bilgilendirmek hemşirelerin temel bakım sorumluluklarından biridir. Yapılan çalışmalarda gebelikte ilaç kullanımı ile ilgili bilgi edinmek amacıyla internet kullanımının gebeliğin ilk dönemlerinde daha yaygın olduğu belirtilmektedir (27). Yapılan bir çalışmada gebelerin ilaç kullanımı ile ilgili internet kaynaklarını kullanım oranının %76 olduğu belirlenmiş (1), başka bir çalışmada ise bu oran %49.6 olarak saptanmıştır (28). Bu çalışmada gebelerin %12.7'sinin ilaç kullanım bilgisini öğrenmek için internet kaynaklarını kullandığı ve bu kaynaklar içerisinde en sık olarak (%16.4) gebelere bilgi veren internet siteleri, en az kullanılan sitelerin ise online tıbbi ve medikal bilimsel dergilerin siteleri (%0.5) olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Çalışmada görüldüğü üzere gebelerin ilaç kullanımıyla ilgili olarak internet kaynaklarını kullanım oranının azımsanmayacak derecede yüksek olduğu ve bu arama davranışının genellikle bilimsel ve kanıta dayalı bilgileri içermeyen siteler üzerinden yapıldığı görülmektedir. Modern dünyada iletişim araçlarından en önemlilerinden biri olan internet kullanımının hızla arttığı, bilgiye ulaşımın kolay ve hızlı olmasından dolayı gebelerin ilaç kullanımı ve gebelikle ilgili bilgileri edinmek amacıyla sıklıkla internet kaynaklarını kullandıkları görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda gebelere doğum öncesi bakımın sağlanmasında modern bilgi kaynaklarını

kullanmak, gebelik ve gebelikte ilaç kullanımı hakkında gebeleri onların anlayabileceği şekilde hazırlanmış ve yayınlanmış güvenli, kanıta dayalı ve bilimsel verileri içeren internet kaynakları hazırlamak ve bu kaynaklara yönlendirmek gerektiği görülmektedir

Araştırmanın Sınırlılığı: Araştırmanın tek merkezde yürütülmüş olması, ülkenin sadece bir bölgesinde çalışılmış olması ve gebe kadınların kendi bildirimlerine dayalı olması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada gebelerin gebelik sürecinde ilaç kullanım oranının oldukça yüksek olduğu (%90.2), gebelikte ilaç kullanımı olarak en çok vitamin ve mineral içeren ilaçları aldıkları bunun yanında gebelikte ilaç kullanımı ile ilgili bilgileri en sık doktordan aldıkları, internet kaynağı olarak

güvenli ve bilimsel verileri içermeyen internet sitelerini daha sık kullandıkları saptanmıştır.

Bu veriler ışığında doğum öncesi süreçte ve gebelik izlemlerinde verilen eğitim içeriğinde gebelerin ilaç kullanımı, güvenli ilaç kullanım bilgilerinin sağlanması, gebelerin güvenli internet kullanımı konusundaki bilgilerinin artırılması ve bu konuda danışmanlık verilmesinin sağlanması için multidisipliner bir yaklaşımla gebelere destek verilmelidir. Ayrıca akılcı ilaç kullanımının yaygınlaştırılması, gebelikte reçetesiz ilaç kullanımının engellenmesi, ilaca başlamadan önce gebelik testi yapılması ve gebelikte ilaç kullanımı ile ilgili araştırma tabanlarını güçlendiren çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Çıkar Çatışması: Araştırmada çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkısı: Fikir ve tasarım; A. Ç.; Veri toplama; A. Ç.; Veri analizi; A. Ç.; Yazım ve eleştirel inceleme; A. Ç.

KAYNAKLAR

1. Sinclair M, Lagan BM, Dolk H, McCullough J. An assesment of pregnant women's knowledge and use of the internet for medication safety information and purchase. *Journal of Advanced Nursing* 2018;74(1):137-47.
2. Demirkan K. Gebelikte ilaç kullanımı. *TEB Adana Eczacı Odası Dergisi* 2006;13:32-3
3. Petersen I, McCrea RL, Lupattelli A, Nordeng H. Womens perception of risks of adverse fetal pregnancy outcomes. *BMJ Open* 2015;5 :1-9.
4. Olukman M, Parlar A, Orhan CE, Erol A. Gebelerde ilaç kullanımı: Son bir yıllık deneyim. *Turkish Journal of Obstetrics and Gynecology* 2006;3(4):255-61.
5. Riley LE, Cahill AG, Beigi R, Savich R, Scade G. Improving safe and effective use of drugs in pregnancy and lactation. *American Journal of Perinatology* 2017;34(8):826-32.
6. Oliveire-Filho A, Veire AES, Silvo RC, Neves STF, Gama TAB, Lima RV, Oliveire WR, Dias JM. Adverse drug reactions in high risk pregnant women. *Saudi Pharmaceutical Journal* 2017;25(7):1073-7.
7. Aljoher AM, Alsaced MA, Allchlfan MA, Almethen AW, Almukhaitah MA, Zareen H. et al. Pregnant women risk perception of medications and natural products use during pregnancy in Alahsa, Saudi Arabia. *The Egyptian Journal of Hospital Medicine* 2018;70(1):13-20.
8. Daw JR, Hanley GE, Greyson DL, Morgan SG. Prescription drug use during pregnancy in developed countries. *Pharmacoepidemiol Drug Safety* 2011;20(9):895-902.
9. Mitchell AA, Gilboa SM, Werler MM, Kelley KE, Louik C, Hernández-Díaz S. Medication use during pregnancy, with particular focus on prescription drugs: 1976-2008. *American Journal of Obstetrics & Gynecology* 2011;205:51.e1-8.
10. Lupattelli A, Spigset O, Twigg MJ, Zagorodnikova K, Mårdby AC, Moretti ME. Et al. Medication use in pregnancy: a Cross-sectional, multinational web-based study. *BMJ Open* 2014; 4(2):e004365
11. Kaplan YC, Can H, Demir Ö, Karadaş B, Yılmaz İ, Temiz TK. İlaçların gebelikte kullanımlarına dair risk iletişimde yeni dönem. *Türk Aile Hekimliği Dergisi* 2014;18(4):195-8.
12. Petersen I, McCrea RL, Lupattelli A, Nordeng H. Women's perception of risks of adverse fetal pregnancy outcomes. *BMJ Open* 2015;5:e007390
13. Öztürk Z. Gebelikte ilaç kullanımı ve risk değerlendirmesi: Beni kategorize etme. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni* 2018;49(1):109-12.
14. Hegaard HK. The effect of a multimodal interdisciplinary maternity care intervention on lenght of hospitalization. *CMAJ* 2018. *ClinicalTrials.gov* NCT03511508
15. Jolving LR, Nielsen J, Kesmodel US, Nielsen RG, Beck-Nielsen SS, Norgard BM. Prevalence of maternal chronic diseases during pregnancy. *Acta Obstetricia et Gynecologica Scandinavica* 2016; 95(11):1295-304.
16. Şahin M, Yurdakul M. Preconceptional care. *Flornance Nightingale Journal of Nursing* 2012;20(1):80-5.
17. Koç Z, Sağlam Z, Topatan S. Determination of the usage of complementary and alternative medicine among pregnant women in the northern region of Turkey. *Collegian* 2017;24(6):533-9.

18. Onyiaapat JI, Okafor C, Okoronkwo I, Anarado A, Chukwukelu E, Nwaneri A. et al. Complementary and alternative medicine use: Results from a descriptive study of pregnant women in Udi Local Government Area of Enugu State, Nigeria. *BMC Complementary and Alternative Medicine* 2017;17:189.
19. Shakuat A, Gnanasan S, Farooqui M. Women's perspectives towards traditional and complementary medicine used to conceive, during pregnancy and the postpartum period. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 2018; 30:109-15.
20. Yusof J, Mahdy ZA, Noor RM. Use of complementary and alternative medicine in pregnancy and its impact on obstetric outcome. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 2016;25:155-63.
21. Pallivalappila AR, Stewart D, Shetty A, Pande B, Singh R, McLay JS. Use of complementary and alternative medicines during the third trimester. *Obstetrics Gynecology* 2015;125(1):204-11.
22. Hwang JH, Kim YR, Ahmed M, Choi S, Al-Hammadi NQ, Widad NM. et al. Use of complementary and alternative medicine in pregnancy: Across-Sectional Survey on Iraqi Women. *BMC Complementary and Alternative Medicine* 2016;16:191.
23. Ramirez-Velez R, Bautista JEC, Reina HRT, Jimenez EG, Riovalle JS, Ruiz KG. Use of dietary supplements by pregnant women in Colombia. *BMC Pregnancy and Childbirth* 2018; 18:117.
24. Molla F, Assen A, Abrha S, Masresha B, Gashaw A, Wondimu A. et al. Prescription drug use during pregnancy in Southern Tigray Region, North Ethiopia. *BMC Pregnancy and Childbirth* 2017; 17:170.
25. Akça A, Sürücü GŞ, Akbaş M. Gebelerde sağlık algısı, sağlık okuryazarlığı ve ilişkili faktörler. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi* 2020;8(3):630-42.
26. Anttila KH, Kokki E, Lupattelli A, Nordeng H, Jyrkkä J, Vainio K. et al. Factors associated with the need for information about medicines among pregnant women. *Research in Social and Administrative Pharmacy* 2015;11(2):297-302.
27. Larsson M. A Descriptive Study of the use of the internet by women seeking pregnancy-related information. *Midwifery* 2009;25(1):14-20.
28. Twigg MJ, Lupattelli A, Nordeng, H. Women's beliefs about medication use during their pregnancy: A UK Perspective. *International Journal of Clinical Pharmacy* 2016;38(4):968-76.